

Ujaqqat pinneraasiassat aalajangersimasut nunatsinni piaarneqarsimasut suliareqqaarlugit sileqqaarlugillu nunatsinniit anninneqartarnissaat piunasaqaatigineqalissagaluarpat pitsaaqutigisinnaasai pitsaanngequtigisinnaasaalu pillugit apeqquteqaat aallaavigalugu oqallisissiaq.

[Inatsisartunut ilaasortaq Peter Olsen, Inuit Ataqatigiit]

Akissuteqaat

(Aatsitassanut Suliffeqarnermullu Naalackersuisoq)

Siullermeerneqarnera

Inatsisartunut ilaasortap Peter Olsen-ip, Inuit Ataqatigiit, ujaqqat pinneraasiassat aalajangersimasut anninneqannginneranni suliarineqarsimanissaannut piunasaqaateqarnermi iluaqutissartaasut ajoqutissartaasullu pillugu apeqquteqaat aallaavigalugu oqallinnissamik siunnersuuteqarneranut Naalackersuisut qutsavigaat. Tamanna oqallinnissaq aammalu qulequtaq, nunarsuarmi sumiiffinni allani aamma oqallisigineqartarsimasoq, naleqquttorujussuuvoq.

Sapinngisamik aatsitassanut isumalluutitsinnik annertuumik iluaquteqarnissap sulissutigineqarnissaa Naalackersuisut pingaartippaat – aamma ujaqqanut pinneraasiassanut suliassaqarfimmi. Suliassaqarfik taanna Naalackersuisut eqqumaffigisorujussuuaat. Taamaattumik Naalackersuisut ukiut marlussuit kingulliit iluanni arlalinnik suliniuteqarput:

Naalackersuisut annikitsumik aatsitassarsiornissamut suliassaqarfiup iluani maleruagassanik nutaanik aalajangersaapput, annikitsumik aatsitassarsiornermut tunngassuteqartunik ataatsimiititsinernik pingasunik ingerlatsisimapput, silisisarnerup, assiliisarnerup, akinik aalajangersaasarnerup aamma suliaraqfissanut pilersarusiornernut tunngasunik, kiisalu nunat tamalaat akornanni nittarsaassisarnerup iluani tunngasumik pikkorissaanernik ingerlatsisimapput. Aammattaaq Naalackersuisut ujarassiornermi suliassatut ilusilinnik suliniuteqarnernik aallartitsipput, ilaatigut Maniitsup eqqaani ujaqqanik pinneraasiassaqarfiusunut tunngasunik nunap assiliornernik, Kujataani tugtupiteqarfinnik nunap assiliornernik kiisalu ujaqqanik pinneraasiassanik peqarfinnut ilisimasaqarnerulersitsinissaq siunertaralugu Kalaallit Nunaanni ujaqqanut pinneraasiassanut qarasaasiami paasissutissaasivimmik suliqaarlutik.

Suliniutit taakkua nunani allani ujaqqanik pinneraasiassanik tunisassiortuni suliarineqartunut assingusorujussuupput. Kalaallit Nunaanni pisutut, nunani allani silisisarnernut piginnaasaqalersitsiniarnissaq aamma aallunneqarpoq, aammalu siunnersuuteqartup tikkuagaatut, nunat ilai allaat nunami pisuussutinik annertunerusumik iluaquteqarniarsarinermi, ujaqqanik pinneraasiassanik suliarineqanngitsunik avammut annissuinnissamik inerteqquteqalersimapput. Ajoraluartumik tamanna

sunniuteqarnerluttarsimavoq, tamannalu ilaatigut nalunaarusiami ”Governing the Gemstone Sector” Paul Shortell-ip aamma Emma Irwin-ip allataanni, siunnersuuteqartup nammineq innersuussutigisaanik, takuneqarsinnaavoq.

Tanzania-mi aamma Madagaskar-imi ujaqqanik pinneraasiassanik suliarineqanngitsunik avammut annissuinissamik inerteqquteqarnerup malitsigisaanik unammilligassat aamma sunniuteqarnerlunnerit, nalunaarusiami nassuiarneqarpoq. Tassani ilaatinneqarpoq silisinernik suliaqarnissamut pisinnaasaqannginnerup malitsigisaanik nunami namminerimi aningaasarsiorfitsinerimi siuariartortitsisoqarsinnaanngitsaq. Aningaasartuutitigut sunniuteqarluartumik aammalu nunarsuarmi sumiiffinni allani silisarfinnik pilersitsivioersimasunut sanilliullugu piffissaagallartillugu atortussat silisassaasut annertooujussuit iliuuseqarfiginiarnissaat unammilligassartaqarsimavoq. Taamatuttaaq nalunaarusiami allassimavoq, ujaqqanik pinneraasiassanik suliarineqanngitsunik niueruteqarnissamik inerteqquteqarnermi, isertortumik annissuinissaq aammalu isertortumik annissuisartunik pilersoqarnissaa ilimanaateqarnerulersinneqartoq. Tamatuma saniatigut killilersuinerni ujaqqanik pinneraasiassanik suliaqarfiusartuni tamaginni ingerlataqarnerit annikillisinneqartut, malunnartoq paasineqarpoq.

Madagaskar 2008-imi ujaqqanik pinneraasiassanik suliarineqanngitsunik annissuinissamut inerteqquteqarluinnarnermik atuutsitsilerpoq¹. Tamanna sioqqullugu nunami tassani gemmologisk institut-i, silisinermit atuarfik, ujaqqanut pinneraasiassanut laboratoriaa pilersinneqarput aammalu International Colored Stone Association aqqutigalugu ingerlatsilerluni. Ukiut qulit ingerlaneranni silisartut 400-init amerlanerusut ilinniartinneqarput, tamatumalu silisinermit suliffeqarfinnik 100-it missaannik aallartitsinissaq ajornarunnaarsippaa. Nalunaarusiami Diamond Report-imi 2009-imi januaarimeersumi allassimavoq suliffeqarfiit taakkua ilaat amerlasuut inerteqquteqarneq pissutigalugu matusariaqarsimasut. Ujaqqanik pinneraasiassanik suliarineqanngitsunik pisisartut nunamit qimagussimanerat tamatumunnga pissutaavoq, tamatumalu kingunerisaanik aatsitassarfinit tunisassiorneq unissimalluni. Nalunaarusiami ”Governing the Gemstone Sector” missingersorneqarpoq, iterteqquneqarneq iluanaarutissanik annasaqarnermi 39 millioner USD sinnerlugit Madagaskar-imut akeqarsimasoq kiisalu nunami innuttaasut isertitassaat 1,5 millioner koruunit missaannik annikillisimasut. Inerteqquteqarneq 2009-imi atorunnaarsinneqarpoq.

2010-imi Tanzania-mi tanzanit-inik 1 gram sinnerlugu oqimaassuseqartunik avammut annissinissaq inerteqqutaalerpoq. Taamaattoq ujaqqanik suliarineqanngitsunik suliarinnissinnaasoqarsimannigilaq. Tanzania Gemological Centre pilersinneqarsimavoq, kisianni aatsaat 2014-imiit silisinermit pikkorissaasoqarsimalluni. 2015-imi Tanzania-mi Nukissiuuteqarnermut Aatsitassanullu Ministerip oqaatigaa ”ujaqqat Tanzanit-it anginerusut suli nunamit isertortumik annissorneqartut”.

Tanzania inerteqquteqarnermi aningaasaqarnikkut annertuunik pissarsiaqarsimanersoq imaluunniit allatut iliortoqarsimasinnaagaluarnersoq, immaqa allaat pitsaanerumik, uagutsinnut aperisinnaavugut? Nunat allat kukkussutaat aamma iluatsitsilluarsimanerinit oqaluttuat ilinniartigitigu, aammalu pingaarnerpaatut inerniliipallaannannginnitsinni periarfissat naqqa tikillugu misissortigu.

Annikitsumik aatsitassarsiornissamut pisinnaatitsissummik peqartut arlallit ullumikkut suliffeqarfiuteqarput, ujaqqanik silisanik aamma suliarineqanngitsunik annertuumik niuernermik suliaqarlutik. Tamanna suliffeqarfiup imminut akilersinnaatinnissaanut pisariaqarsinnaavoq, aammalu ujaqqanik pinneraasiassanik suliarineqanngitsunik avammut annissuinissamik inerteqquteqalernermi, taakkua niuernermi periarfissaat killilerneqartussaapput.

Ujaqqanik pinneraasiassanik assigiinngitsunik suussusilinnik aamma pitsaassusilinnik silisisarneq, silisisartup piginnaasaqarfiinut assigiinngitsunik piunasaqaateqarfiuvoq. Thailand-imi, Sri Lanka-mi, Indien-imi aamma Tyskland-imi silisisarfiit ingerlalluareersut ujaqqat pinneraasiassat aalajangersimasumik suussusillit aallukkajuppaat. Ujaqqat pinneraasiassat qaffasissumik pitsaassusillit, silisisartunut ukiorpassuarni misilittagaqartunut silisinneqarnissaat orniginarnerutinneqakkajuppoq. Silisisarnerit taamaattut Thailand-imi aammalu ujaqqanut qaqutigoortunut tunngasut Tyskland-imi ingerlanneqarnerusarput. Silisinermit akigititanut soorunami aamma nalunaaquttap akunneranut akigititaq, silisisup pineqartup akissarsiassaa, apequtaasarpoq, taamaattumik Europa-mi silisineq, silisinermit Asien-imi ingerlanneqartumit, malunnaatilimmik akisunerusussaalluni. Tamanna aamma silisinermit Kalaallit Nunaanni suliarineqartunut atuuttussaavoq.

Suliassap naammassinissaanut silisisarnermik ingerlalluurtumik suliffissuaqarnani, ujaqqat pinneraasiassat tamarmik Kalaallit Nunaanni silineqartassasut piunasaqaatigineqarpat, tamanna suliffissuaqarnermut ajunaarutaasussaavoq. Silisinermit suliffeqarfinnik, eqqortumik pitsaassusilinnik silisisinnaasunik, aammalu ujaqqanik pinneraasiassanik tunisassiarineqartussanik silisisinnaasunik sulisoqartunik, pisariaqartitsisoqartussaavoq. Kalaallit Nunaanni silisinermit suliffissuaqarnermik ingerlalluurtumik peqaraluaanniluunniit, aningaasarsianut aningaasartuutit annertussusaat pissutigalugu, Kalaallit Nunaanni ujaqqat pinneraasiassat akisunerusut silisarnissaat taamaallaat imminut akilersinnaassasoq, ilimanarpoq.

Inerteqquteqarnissamut taarsiullugu, ilaatigut silisisarnerup, akinik aalajangersaasarnerup, nittarsaassisarnerup il.il. iluanni pikkorissaanerit aamma suliaqarluni ataatsimiititsinerit aqutugalugit ujaqqanik pinneraasiassanik suliaqartortatta tapersorsorneqarnerisa ingerlaannarnissaa, aalluttariaqaraluarparput. Nunatut aatsitassarsiorfittut aallarnisaleruttortutut inissisimavugut. Pisinnaatitsissummik pigisaqartortatsinnut killilersuivallaarata ujaqqanik pinneraasiassanik suliaqarneq ineriartortitsigu.

Taamatut oqaaseqarlutik Inatsisartuni oqallilluarnissamik Naalakkersuisut kissaassipput.